

Morten Thomsen Højsgaards tale ved vintersolhverv

Taler

Morten Thomsen Højsgaard
Direktør for
museumsorganisationen
ROMU

Dato

21. december 2022

Sted

Roskilde Domkirke

Uret tikker, hjertet banker

Millioner af mennesker har i de seneste dage på argentinske gader og stræder med både hylen og hujen hyldet deres helte, foldboldhelte, nationalhelte, verdensmesterhelte. Med mesteren Messi i spidsen vandt det sydamerikanske land som bekendt VM-turneringen over Frankrig. Argentina kan derfor de næste knap fire år prale af at være de bedste i verden inden for deres boldmetier.

Men inden sejrens sødme og folkets hæder blev en realitet, havde holdet været så grueligt meget igennem.

”Vi havde den værste dommer ved VM”, udtalte en af spillerne, Emiliano Martinez, efter den dramatiske kvartfinale mod Holland, hvor Argentinas ellers sikre forspring på 2-0 blev indhentet af Holland - efter den ordinære spilletid egentlig var ovre.

”Jeg ved ikke, hvorfor dommeren ... fandt ti minutters tillægstid”, lød det forundret og anklagende fra samme spiller efter kampen.

Hvorfra? Hvorfor? Hvordan fandt dommeren den ekstra tid?

Vel, nu lykkedes det Argentina trods prøvelserne alligevel at vinde til slut; men tænk hvilken forskel bare ti minutter kan gøre, uanset hvor de kommer fra.

Ti minutter. For nogle af de tilstedeværende vil ti hæsblæsende minutter før butikkernes lukketid en af de nærmeste dage op til jul måske udgøre forskellen på, om fru'en får en julegave eller ej. For nogle børn derhjemme, som bare glæder

sig til juleaften, kan ti minutter opleves som en evighed af ensformig stilstand.

Om man er argentiner eller dansker, barn eller voksen, midt i en højtid eller i gang med hverdagens gøremål, så er tiden ikke noget, vi kan flygte fra. Om det så er på årets korteste dag som i dag ved vintersolhverv eller på den længste dag om et halvt års tid. Tiden går.

”Uret tikker, hjertet banker”, synger Steffen Brandt og bandet tv-2, som i omkring 40 år har sat populære ord på danskernes sindstilstande. I samme sang prøver de såmænd at indfange hele tidens og livets væsen. De synger filosofisk om ”... det øjeblik, som lige er gået”. Og de spørger: ”Ku' jeg standse tiden? Vil' jeg leve livet forfra en gang til?”.

Prøv at lukke øjnene. Bare et sekund. Og åbn dem endelig igen. Det var et øjeblik. Et tik på uret. Et hjerteslag. Tid, der er gået. For dig. For os. For hele verden.

Vi kan godt drømme om at gribe tiden, indkapsle tiden, standse tiden. Det kan være for at slippe for at skulle opleve de forestående rædsler, som verdens onde magter truer os i tiden med. Er man skælvende soldat i en sur skyttegrav i Ukraine, vil man måske netop gerne bremse tiden og undgå det næste artilleriangreb. Mens andre på andre breddegrader måske snarere vil holde fast i nuet for at forlænge lykken, trække tiden ud for at udvide julehyggen eller lade kærestens kys bare blive ved og ved.

Men uret tikker, hjertet banker, hele tiden.

Efter kong Frederik den 5.'s død tilbage i 1766 blev det noteret i hofmarskallatets arkiv: ”14 January var den Høystbedrøvelige Dag, paa hvilken Hans Majestæt Kong Friederich den Femte om Morgenen kl. 2 Slet omvexlede Tiiden med Ævigheden ...”

Majestæten ligger i dag som henved 40 andre danske konger og dronninger begravet her i Roskilde Domkirke, endog i et grandios, blændende hvidt, nyklassicistisk kapel, der har fået navn efter selvsamme person, Frederik den 5.'s Kapel. Alle kapellerne, gravmælerne, sarkofagerne og de bærende søjler bag mig med udsmykninger, der rækker helt tilbage til Harald Blåtand, minder os om svundne tider, om tidligere regenter og deres bedrifter, deres samtid, deres

befolkninger, hvoraf kun de færreste dog huskes i vore dage.

Når en regent går bort, går samfundets og folkets tid symbolsk i stå. Vigtige beslutninger udskydes. Der bliver stille. Der holdes sørgedage. Der laves optog. Hele samfundet er på vippen. Hvordan kommer vi videre? Her er ingen ekstra tillægstid. Tiden er omvekslet til evighed. Det er forbi.

Og så sker det forunderlige alligevel: En ny regent kåres. Livet og tiden går videre. Og på én gang kan tusinder, ja, millioner, for befolkningen bliver stadig større, på gader og stræder, hulkende, hylende og helende kan hylde og hædre det gamle og det nye på én gang.

”Kongen er død, kongen længe leve”, siger vi ved den slags helt specielle royale lejligheder, som senest udspandt sig i Danmark i 1972, da Frederik den 9. var gået bort og Dronning Margrethe II trådte til.

Ved den slags anledninger samles hele opmærksomheden og hele den kollektive hukommelse ikke om Messi, men om det majestætiske. Og samfundet sørger for at huske det vigtigste med alt fra officielle notater i rigets arkiver over rituelle markeringer til fysiske monumenter.

Hvis erindringen skulle være glippet for enkelte, kan man bare aflægge et besøg i Roskilde og få syn for sagen ved domkirken. Udover at være en levende sognekirke og et arkitektonisk mesterværk, så rummer den gotiske katedral af 2,5 millioner teglsten nemlig også sanselig samling af minder, en fortættet national historiefortælling, et sted, hvor fortiden møder gæsten i nutiden med mulighed for, at mødet kan gøre sit indtryk på hans eller hendes fremtid.

At Roskilde Domkirke ligger netop her, hvor vi er samlet i dag, er ingen tilfældighed. I forhistorisk tid har ismasser gennem årtusinder formet landskabet, så der netop her er et fremspring, en forhøjning, for enden af et langt plateau. Så netop her, i øvrigt tæt ved sejlbare fjorde og rige vandkilder, kunne kirken som en ny tids magtsymbol ses bedst langvejs fra og gøre sit indtryk udadtil, såvel som den gør for gæsten indadtil den dag i dag.

Set med vore dages øjne tog det nærmest en evighed for isen at forme det landskab med de kvaliteter, som vi senere har omfavnet som en skattet nationalpark. Men hvad der reelt er tid, der sekund for sekund skrider fremad,

og hvad der kan opleves som en evighed af stilstand, afhænger af øjnene, der ser.

Årtusinder tog det for isen at forme landskabet, vi har transporteret os selv igennem på vej hertil i dag.

For mere end tusind år siden fik kong Harald ifølge historikeren Adam af Bremen opført en trækirke i Roskilde. Og ifølge det sjældne håndskrift Liber Eliensis er det også godt 1.000 år siden, Roskilde blandt danernes folk fik sin første kendte biskop, Gerbrand, med bekræftelse fra selveste Knud den Store i England.

For lidt over 600 år siden sørgede en anden driftig biskop, Peder Jensen Lodehat for, at liget af dronning Margrete I blev overført fra Sorø til Roskilde Domkirke, som dermed blev Kalmar-Unionens symbolske knudepunkt og senere Danmarks fornemste kongelige gravkirke.

For lidt over 250 år siden blev tiden til evighed for Frederik den 5., men hans tid og hans kongeslægt kan vi stadig mindes i kapellet, der bærer hans navn.

For lidt over 50 år siden var der tonsvis af gran i byens gader, som skabte en duftende stilhed, der manede til andægtighed, mens Frederik den 9.'s kiste blev båret gennem Roskilde. Det var et sørgeoptog, der har sat sig så stærke spor i erindringen hos så mange, at vores lokale museum blev nærmest væltet omkuld af henvendelser, da folk blev bedt om at aflevere deres minder fra begivenheden for nogen tid siden.

For omkring 40 år siden dannede nogle unge fyre gruppen tv-2 uden at ane, at de med tiden skulle blive toppen af poppen, der opfordrede hele nationen til at mærke tiden, at mærke hvert sekund, der går forbi, at bruge livet, at elske hinanden, at gøre noget, om det så var eller er at løbe for livet.

For under en uge siden spillede Argentina VM-finale. Holdet løb og kæmpede, som gjaldt det livet. De var foran 2-0, igen. Tiden trak ud. De blev indhentet. Men de vandt alligevel til slut. Måske følte spillerne et *dèjà vu*, at tiden ligesom gentog sig selv, men det gjorde den ikke. Modstanderen var en anden, Frankrig, omstændighederne nogle andre, men målet det samme, at vinde.

I disse dage har millioner så hyldet verdensmestrene, selvom tiden sandsynligvis

vil udviske minderne hos de fleste. Messi vil blive stående længst, særligt i Argentina. Ligesom kongerne og dronningerne i Danmark forbliver en del af historien hos os, ikke mindst som følge af de fysiske mindesmærker, der knytter sig til denne bygnings prægtige rum med alle de umistelige værdier, verdensarv og kulturarv.

Kan vi rumme tiden? Kan vi mærke eller forstå tiden? Går det i grunden hurtigt eller langsomt? Ville vi leve livet forfra, hvis vi ku'? Hvor eller hvordan finder vi tiden til det, det giver livet værdi? Får vi det rigtige som en arv fra fortiden med os i nutiden ind i fremtiden?

Mens uret har tikket, hjerter har banket, og I har lyttet stilfærdigt, er der gået ti minutter. Den afsatte længde på min taletid på årets korteste dag er fyldt ud, hvad enten det så har følt som et øjeblik, der er gået, eller en evighed, der stod stille.

Forhåbentlig nåede I at få det hele med. I livet, naturligvis.

Tak for ordet, tak for tiden.

Kilde

Manuskript modtaget fra taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Festtale, Nytårstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/morten-thomsen-hoejsgaards-tale-ved-vintersolhverv>